

Školení a seminář

VÝZKUMNÉHO CENTRA PRO TEORII A DĚJINY VĚDY

25. února 2013
Sedláčkova 19, 306 14 Plzeň
místnost RJ-209

11:00–12:00 školení

AUTORSKÁ PRÁVA V AKADEMICKÉM PROSTŘEDÍ

Ludmila Dostálová

14:30–15:30 seminář

PROBLÉM NA TŘI DÝMKY: PEIRCE, ECO, DERRIDA A ZKLAMÁNÍ TESTU DEKONSTRUKCE

Martin Švantner

Výzkumné centrum pro teorii a dějiny vědy – CZ.1.07/2.3.00/20.0138

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PROBLÉM NA TŘI DÝMKY: PEIRCE, ECO, DERRIDA A ZKLAMÁNÍ TESTU DEKONSTRUKCE

Martin Švantner
Výzkumné centrum pro teorii a dějiny vědy
e-mail: Svantner.M@seznam.cz

„Chceme-li dnes dělat sémiotiku, měli bychom vědět,
jak se dělala včera, i když se často maskovala za něco jiného.“

Umberto Eco: *Od stromu k labyrintu*, Argo, Praha 2012, str. 7.

Co je tedy sémiotika? Z jisté perspektivy nic jiného než metoda, jak se dívat na filosofický a jakýkoliv jiný „žánrový“ jazyk (v tomto smyslu rozhodně nikoliv pouze jako na Saussureův *langue*) „vědecky“. Tedy jako na objekt výzkumu, který je možné komparovat, zkoumat jeho vztah k objektům, které popisuje (ať už reálným, teoretickým nebo diskursivním), zkoumat jeho funkce a historicky vztah ke kontextu - kódům, které určují jeho logiku smyslu. Souhrnně lze toto zkoumání nazvat jako zkoumání *semiósis*, čili jako zkoumání znaků v jejich vznikání a akci. Toto označení po vzoru scholastických učenců znovu zavedl Ch. S. Peirce.

Peircova sémiotika je konceptem, který nemá za úkol nic menšího než vypovídat o tom, jak je universum protkáno znaky. Přichází totiž s velmi silným předpokladem, založeným na neméně silné intuici (stejně jako přísně logické úvaze), že bez znaků bychom nejenže žádné universum nepoznávali, ale žádné universum by nemohlo existovat. Znak (*signum*) pak není nic jiného než analyzovatelný prvek tohoto procesu, jehož pojetí si Peirce vypůjčuje od scholastických aristoteliků a zejména, ač jej nikde přímo v tomto směru necituje, od Augustina.

Je tak fascinující sledovat, jak se Peirce pod dohledem některých slavných interpretů stává zcela systematicky zkresleným „triadomaniakem“ (R. Rorty), který v podstatě nevymyslel nic jiného než ikon, index a symbol (R. Jakobson), nebo je zcela absurdně a zcela proti jeho (scholasticko-realistickým) východiskům považován za vynálezce „antimetafyzické doktríny pragmatismu“ (S. Mailloux). Vrcholem těchto „otevřených čtenářů“ je rané dílo Jacquese Derridy *Gramatologie*, pod jehož taktovkou se Peirce stává autoritou zaštiťující dekonstrukci. Tuto interpretační slepotu (kterou tak rád Derrida vytýkal druhým) doplňuje U. Eco a jeho kritika Peirce v *Teorii sémiotiky*, která se ve většině případů zcela míjí cílem. Matricí těchto omylů jsou pokusy o sloučení de Saussureovy sémiologie a Peircovy sémiotiky, které se neodlišují, jak se někteří domnívají, pouze tím, že jedna je dyadická a druhá triadická. V přednášce si na tyto slepě vystřílené náboje podrobně ukážeme.